

УДК 94 (729.5) : 325.8 «1950/2010»

І. В. Грицьких

ПУЕРТО-РІКО І ПРОБЛЕМА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Серед численних проблем, які продовжують існувати в міжнародних відносинах, своє місце залишає проблема деколонізації залежних країн та народів. Незважаючи на те, що на фоні більш масштабних подій, пов'язаних в першу чергу з ескалацією насильства як засобу вирішення політичних проблем, питання деколонізації залишили перші сторінки газет, їх важливість не зменшилася.

В складі Організації Об'єднаних Націй протягом декількох десятиріч існують структурні одиниці, які величезну увагу приділяють проблемам деколонізації. 8 грудня 2000 р. Генеральна Асамблея ООН оголосила 2001 – 2010 роки другим, і в подальшому, 2011 – 2020 роки, відповідно, – третім Міжнародним десятиріччям за викорінення колоніалізму. Та незважаючи на великий прогрес, який було досягнуто у попередні десятиріччя, мільйони людей все ще залишаються під владою колоніалізму.

До того ж ці відомості відображають лише ситуацію, в якій опинилися країни і народи, щодо яких колоніальний статус визнано міжнародним співтовариством. Але поряд з цим залишається відкритою проблема невизнання окремих територій такими, на які поширюється дія названої вище декларації. Серед них своє місце займає Пуерто-Ріко, яке, опинившись під владою Іспанії, а пізніше – Сполучених Штатів Америки, все ще не завершило шлях національного самовизначення, незважаючи на те, що світова спільнота визнала пуерторіканський народ самобутньою карибською нацією.

Вже саме існування міжнародних проблем такого плану в ХХІ ст. дозволяє нам визнавати, що проблема колоніалізму все ще не вирішена остаточно і потребує зусиль для її наукового осмислення.

У той же час проблемі деколонізації Пуерто-Ріко наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. на сьогоднішній день ще не присвячено жодної спеціальної роботи.

Взагалі, проблем, пов'язаних з історією Пуерто-Ріко, українська наукова громадськість, здається, не помічає, незважаючи навіть на те, що протягом останніх років наш представник працює в складі Спеціального комітету з питання про хід виконання декларації про надання незалежності колоніальним країнам і народам. В Росії в рамках діяльності Інституту Країн Латинської Америки РАН останні праці вийшли в світ в 1985 та 1990 рр. [10; 11].

Американська історіографія також не містить праць, які розкривають хід подій навколо проблеми деколонізації Пуерто-Ріко

наприкінці ХХ ст. Стосовно ж більш раннього періоду можна зустріти доволі численну кількість спеціальних праць [12–17]. Але, нажаль, матеріал, який міститься в цих монографіях, не дозволяє скласти жодного уявлення з предмету дослідження – еволюції проблеми деколонізації Пуерто-Ріко наприкінці ХХ ст. З огляду на це, ми були змушені звернути увагу на опубліковані документальні матеріали, в результаті чого отримали деякі результати досліджень, які охоплюють названу проблематику станом до 2011 р., а отже – щонайменше, не враховують останніх подій [18; 19].

На фоні дефіциту завершених досліджень з обраної проблематики не може не здивувати багатство документальної бази. З проблеми деколонізації Пуерто-Ріко на відкритому доступі містяться документи, представлені урядом Пуерто-Ріко, матеріали, які публікував уряд США, а також численні документи, які містяться в базі даних на офіційному сайті Організації Об'єднаних Націй.

Документальну основу даного дослідження склали опубліковані офіційні документи Організації Об'єднаних націй, до яких є вільний доступ з системи електронних ресурсів залу публікацій ООН Національної Бібліотеки імені В. Вернадського. Щоправда, систематично в базі даних представлені документи за кінець ХХ – початок ХХІ ст., що значною мірою обмежує хронологічні рамки дослідження.

В цілому ж можна зазначити, що зібрана інформаційна база дозволяє розкрити історію деколонізації Пуерто-Ріко наприкінці ХХ ст., як це відбулося в документації ООН.

Відповідно до цього, мета дослідження полягає в спробі на основі вивчення опублікованих офіційних документів Організації Об'єднаних Націй охарактеризувати проблему деколонізації Пуерто-Ріко станом на кінець ХХ – початок другого десятиріччя ХХІ ст.

Найбільш актуальною подією в обраному аспекті дослідження є референдум про політичний статус, який відбувся в 2012 р. На першому етапі жителі висловилися за зміну політичного статусу архіпелагу. За це проголосували 54 відсотків виборців. На другому етапі – 6 листопада 2012 р. пуерторіканці вибирали новий політичний устрій і висловилися за надання Пуерто-Ріко статусу 51-го штату США. Цю пропозицію підтримали 65 відсотків тих, хто взяв участь в голосуванні. Разом з тим, 31 відсоток проголосували за надання архіпелагу статусу суверенної асоційованої держави в союзі із США. Тільки 4 відсотки підтримали повну незалежність території. Для остаточного включення Пуерто-Ріко до складу Сполучених Штатів формально потрібне лише рішення Конгресу.

Цікаво, що питання про національно-політичне самовизначення не тільки ставилося, але й кілька раз «закривалося». Але ані пуерторіканці, які мешкають на островах та за їх межами, ані представники Вашингтона, здається, жодного разу не поставилися серйозно до сприйняття цих результатів.

Так, у 1950 р. Конгрес Сполучених Штатів Америки прийняв державний закон 600, який передбачав формування конституційного уряду мешканцями Пуерто-Ріко. Був проведений референдум з цього питання, і 4 червня 1951 р. 76,5 відсотка пуерторіканців, що взяли участь в голосуванні, схвалили цей закон. У серпні 1951 р., після прийняття конституційної конвенції, сторони підготували проект Конституції. 3 березня 1952 р. проект Конституції представили народу Пуерто-Ріко, який і схвалив його 81 відсотком населення в ході референдуму. Проект був направлений на затвердження в конгрес Сполучених Штатів Америки і прийнятий 25 липня 1952 р. на основі державного закону 447 за умови внесення конкретних змін в білль про права [2, с. 4]. Зміни були внесені, незважаючи на те, що висловлювалися заперечення з приводу того, що конгрес Сполучених Штатів Америки не може змінювати конституцію в односторонньому порядку. В результаті всенародного референдуму і ратифікації закону конгресом народилася «Співдружність» Пуерто-Ріко, що є приблизним перекладом терміну на іспанській мові, використаного в Конституції: «Estado Libre Asociado de Puerto Rico».

Одразу після прийняття й ухвалення урядовими колами США Конституції Пуерто-Ріко, ООН виключила цю територію з переліку таких, на які поширюється декларація про надання незалежності колоніальним країнам і народам [1]. І в цьому вона керувалася власною Декларацією про Принципи, якими держави-члени ООН мають керуватися, приймаючи рішення про те, чи зобов'язані вони передавати в ООН інформацію, передбаченою статтею 73е статуту ООН [3; 4].

Більше того, починаючи з 1953 р., Сполучені Штати послідовно відстоювали свою позицію відносно статусу Пуерто-Ріко і компетенції органів Організації Об'єднаних Націй в цьому питанні. Вони постійно нагадували, що у своїй резолюції 748 (VIII) від 27 листопада 1953 р. Генеральна Асамблея звільнила Сполучені Штати від їх зобов'язань, що витікали з положень розділу XI Статуту Організації Об'єднаних Націй. З тих пір Сполучені Штати незмінно наполягали на тому, щоб Пуерто-Ріко здійснило своє право на самовизначення, досягло повного самоврядування, вільним і демократичним волевиявленням вирішило вступити у вільну асоціацію із Сполученими Штатами і, таким чином, як недвозначно наголошується в резолюції 748 (VIII), більш не відносилося до сфери компетенції Організації Об'єднаних Націй [1].

Зокрема, на п'ятдесят першій сесії Генеральної Асамблеї представник Сполучених Штатів заявив в Четвертому комітеті, що питання про політичний статус Пуерто-Ріко розглядалося на декількох плебісцитах. Результати цих плебісцитів показали, що прихильників незалежності Пуерто-Ріко небагато. Переважна більшість пуерторіканців виступила за збереження статус-кво, а це означало, що дане питання не мало жодного відношення до роботи Комітету.

Але в 1958 р., всього тільки через 6 років після «остаточного самовизначення» Законодавчі збори Пуерто-Ріко прийняли законопроект

із проханням внести зміни до Закону про федеральні відносини. Наступного року конгресу Сполучених Штатів були представлені три законопроекти, що передбачали зміну політичного статусу території, але по жодному з них не було ухвалено рішення.

Потім, в 1967 р. був проведений плебісцит, в ході якого місцевим жителям пропонувалося зробити вибір між отриманням незалежності, входженням до складу Сполучених Штатів або збереженням статусу Співдружності. За останній варіант висловилися 60,41 відсотка учасників голосування [2, с. 4].

27 лютого 1997 р. до конгресу Сполучених Штатів був внесений новий законопроект (резолуція палати представників № 856, відома також під назвою «законопроект Янга» – на ім'я його автора) у зв'язку із запропонованим проведенням плебісциту в 1998 р.

У разі ухвалення такого закону президент Сполучених Штатів мав би підготувати і представити на схвалення Конгресу план на перехідний період тривалістю не більше 10 років, який забезпечив би досягнення Пуерто-Ріко повного самоврядування. Якби більшість учасників плебісциту висловилися за статус штату, то закон передбачав би, зокрема, вказівку в згаданому плані на перехідний період фактичної дати включення Пуерто-Ріко протягом 10 років до складу Сполучених Штатів. Таким чином, законопроект Янга фактично обумовлював позицію уряду Сполучених Штатів результатами плебісциту. Палата представників прийняла цей закон 4 марта 1998 р. 209 голосами проти 208. Проте сенат не розглянув його до закінчення сесії конгресу, і, таким чином, він втратив свою силу.

Не дивлячись на те, що Конгресу не вдалося зробити так, щоб результати голосування мали для уряду Сполучених Штатів юридичну силу, плебісцит був проведений в заплановані терміни 13 грудня 1998 р.; у нім взяв участь 71 відсоток виборців. Результати голосування розподілилися таким чином: 50,4 відсотка – за жодний із запропонованих вище варіантів, 46,7 відсотка – за статус штату, 2,3 відсотка – за незалежність, 0,3 відсотка – за вільну асоціацію і 0,06 відсотка – за статус співдружності. Після оголошення результатів плебісциту 1998 р. президент Клінтон заявив, що працюватиме разом з конгресом і керівниками Пуерто-Ріко, «щоб дозволити пуерторіканцям краще зрозуміти, який з існуючих варіантів вони вважають кращим», і запевнив, що, як і раніше, «готовий реалізувати вибір більшості в питанні про майбутній статус Пуерто-Ріко» [2, с. 13].

Проведення загальних виборів як в Сполучених Штатах Америки, так і в Пуерто-Ріко викликало паузу в активних зусиллях за рішенням питання про його остаточний статус. Проте в червні 2000 р. президент У. Клінтон зробив кроки до створення механізму для проведення офіційного діалогу з Пуерто-Ріко щодо його майбутнього політичного статусу. Ця ініціатива була запропонована після зустрічі в Білому домі між

Президентом, пуерторіканськими політичними лідерами і членами конгресу Сполучених Штатів.

23 грудня 2000 р. У. Клінтон видав меморандум з питання про врегулювання статусу Пуерто-Ріко. Згодом, в грудні 2000 р., була створена робоча група, яку попросили до травня 2001 р. представити рекомендації щодо варіантів політичного статусу Пуерто-Ріко [5, с. 8].

Основна мета Президента полягала в уточненні варіантів статусу, згідно з яким острів міг би отримати уряд, який, за словами представника Білого Дому, був би «повністю демократичним».

Ця ініціатива не залишилася без уваги спеціальних органів ООН. У Спеціальному комітеті знову було піднято три конкретні питання, пов'язаних з особливим політичним статусом Пуерто-Ріко і його недостатньо демократичними відносинами із Сполученими Штатами. До цих питань належали наступні: а) присутність озброєних сил Сполучених Штатів, що продовжується, в Пуерто-Ріко, і особливо на острові В'єкес; б) утримання під вартою в Сполучених Штатах пуерторіканців, виступаючих за незалежність, по звинуваченню в змові про заклик до заколоту і зберігання зброї; і в) застосування страти до пуерторіканців, засуджених за порушення федеральних законів [5, с.9–10].

Питання про застосування страти до пуерторіканців, засуджених за скоєння злочинів, можна визнати як найбільш показовим серед тих, які свідчили про колоніальний статус острова. У справах Ектора Оскара Акости Мартінеса і Хоеля Рівери Алехандро суддя окружного суду Сполучених Штатів Сальвадор Каселльяс ухвалив, що страта за порушення федеральних законів не застосовується в Пуерто-Ріко, оскільки його населення не приймає участі у федеральних виборах. У своїй ухвалі суддя Каселльяс заявив наступне: «Немислимо, щоб вища міра покарання, страта, застосовувалася відносно американських громадян, яким відмовляють в праві прямо або побічно брати участь в уряді, що приймає закон про таке покарання і затверджує його застосування» [5, с. 9].

Присутність збройних сил Сполучених Штатів на острові займає друге місце серед найболючіших питань і свідчень невольності Пуерто-Ріко. У січні 2000 р. пуерторіканський губернатор Роселльо і президент Сполучених Штатів Клінтон уклали угоду, відповідно до якої Військово-морським силам було дозволено відновити учення на В'єкесі, але без застосування споряджених боєприпасів, а час учбової підготовки не мав перевищувати 90 днів на рік. У свою чергу, в листопаді 2001 р. планувалося провести референдум, на якому населенню В'єкеса належало вирішити, чи слід військовим назавжди покинути острів або залишитися на особливих умовах, які включатимуть виділення 50 млн. дол. США на вдосконалення інфраструктури і інші будівельні роботи. Якби ВМС було дозволено залишитися, то вони змогли б відновити застосування бойових снарядів. Тим часом ВМС обіцяли надати 40 млн. дол. США у вигляді економічної допомоги незалежно від підсумків референдуму. Проте, зрештою, рішення за наслідками референдуму повинно було ухвалюватися

конгресом Сполучених Штатів, а не ВМС, а в конгресі одностайності в цьому питанні не спостерігалось.

Не дивлячись на вищесказане, протестуючі мешканці В'єкса, що добивалися припинення учень, негайно почали кампанію громадянської непокори, розбивши табори на території стрільбища, з тим щоб запобігти подальшим бомбометанням. Серед протестуючих був лідер ППН Рубен Берріос Мартінес, який залишив свою посаду сенатора, з тим, щоб очолити акцію протесту, і який згодом провів на території стрільбища 11 місяців [5, с. 9–10].

Сила Кальдерон виступила проти всіх подальших бомбометань і піддала критиці угоду губернатора Роселльо з президентом Клінтоном, що передбачала продовження учень як мінімум до 2003 р.

Таким чином, адміністрація У. Клінтона наприкінці свого терміну знаходження при владі, не знайшла ефективних засобів для того, щоб заспокоїти громадськість Пуерто-Ріко, ані з приводу продовження американської військової присутності в регіоні, ані з питання про долю пуерторіканських ув'язнених, засуджених до смертної кари у той час, коли вона не діє на території Пуерто-Ріко, ані з питання про остаточне самовизначення щодо міжнародного політичного статусу.

Разом з тим, У. Клінтон в своєму меморандумі відкрито визнав, що питання про статус Пуерто-Ріко не є остаточно вирішеним і ряд його ініціатив, які, щоправда, було розпочато в час, коли закінчувався термін його повноважень, спрямовувалися на те, щоб покласти край цій невизначеності. Долю цих започаткувань мали визначити президентські вибори.

Тим часом, підсумовуючи основні результати обговорення проблеми деколонізації Пуерто-Ріко наприкінці ХХ ст., в першу чергу слід зазначити, що серед головних її складових основне місце зайняли наступні:

- відсутність одностайності серед мешканців Пуерто-Ріко щодо майбутнього статусу цих територій;
- націленість основних правлячих партій на співпрацю з урядом США, який забезпечує Пуерто-Ріко стабільним фінансуванням на правах частини суверенної території Сполучених Штатів;
- наявність формального рішення ООН щодо виключення Пуерто-Ріко з переліку територій, позбавлених самоуправління;
- недосконалість правового арсеналу адміністрації Пуерто-Ріко, що в окремих випадках позбавляє пуерторіканців навіть елементарних прав на особисту безпеку;
- ізоляваність Пуерто-Ріко від всеамериканського виборного процесу, відсутність повноважного представника в Сенаті, неможливість вплинути на вибори президента США;
- нарешті, як ознака колоніального статусу, неможливість усунення американських військових баз з території островів Пуерто-Ріко, незважаючи на всенародний протест проти продовження їх присутності.

Сукупність наведених ознак дозволила Спеціальному комітету ООН з питань деколонізації залишати це питання в своєму полі зору, розглядаючи його як особливий випадок, коли за умови номінального виконання програми надання території прав на самоуправління, між нею і управляючою державою зберігаються відносини, які можна цілком обґрунтовано охарактеризувати як колоніальні.

Тим часом, в останні дні роботи адміністрації У. Клінтона існувала надія на конструктивне ставлення американських правлячих кіл до вирішення цієї проблеми. Президент США у своєму меморандумі відкрито визнав, що питання про статус Пуерто-Ріко не є остаточно вирішеним. Згодом, в грудні 2000 р., була створена робоча група, якій доручили до травня 2001 р. представити рекомендації щодо варіантів політичного статусу Пуерто-Ріко [6, с. 8]. За заявою офіційного представника Білого дому, процитованою у пресі, цільова група повинна була займатися розглядом варіантів, що є у Пуерто-Ріко, а департамент юстиції – надавати консультації з правових і конституційних питань.

Але в січні 2001 р. до влади в Сполучених Штатах прийшла нова адміністрація, яка мала відпрацювати власний підхід до проблеми. У квітні 2001 р. президент Джордж У. Буш вніс поправку до адміністративного указу його попередника щодо цільової групи з питання про статус Пуерто-Ріко і переніс терміни представлення рекомендацій цільової групи з 1 травня 2001 р. на 1 серпня 2001 р., що стало першим кроком в політиці відтягування принципових рішень.

Займаючи доволі жорстку позицію на міжнародній арені, американська адміністрація знаходила своїх прибічників серед членів численних громадських організацій, які діяли в Пуерто-Ріко. Тим не менше, під тиском світової спільноти і активістів руху за надання Пуерто-Ріко незалежності, американській адміністрації довелося йти на зустріч у виконанні найбільш злободенних вимог.

10 січня 2003 р. міністр ВМС США дав письмове підтвердження конгресу про те, що ВМС і корпус морської піхоти США припинять військові навчання на В'єкесі 1 травня 2003 р., після чого вони використовуватимуть інші учбові об'єкти в південно-східній частині Сполучених Штатів і на морі. 13 січня 2003 р. ВМС США почали останні військові навчання на острові В'єкес.

Губернатор Пуерто-Ріко заявила, що це є перемогою для острова і стійкого народу В'єкеса [7, с. 12].

22 липня 2004 р. законодавчі збори Пуерто-Ріко прийняли резолюцію з рекомендацією про створення Засновницьких зборів Пуерто-Ріко. У 2005 р. був запланований референдум для вибору переважного механізму розгляду питання про статус. Вибір намічався між скликанням Засновницьких зборів або процесом, що ініціюється урядом Сполучених Штатів [7, с. 7].

Але підсумки загальних виборів 2004 р. показали, що обговорення питання про політичний статус зайде в безвихідь. Правляча Народно-

демократична партія Пуерто-Ріко виступала за збереження статус-кво, а Народна прогресивна партія, не тільки контролююча Законодавчі збори, але і представлена на посту комісара-резидента, виступала за входження до складу Сполучених Штатів на правах повноправного штату. Більш нечисленна «партія незалежності» традиційно відстоювала ідею повного звільнення острову [8, с. 6].

Але, не виправдовуючи песимістичних прогнозів, у 2005 р. Пуерто-Ріко добилося великих успіхів в справі самовизначення. В березні сенат прийняв законопроект, що санкціонував проведення референдуму в липні, і включив скликання конституційної асамблеї в число можливих варіантів врегулювання питання про політичні відносини зі Сполученими Штатами.

Вашингтон в цей час виступив із радикальною пропозицією. Оскільки було визнано, що неможливо намагатися зберегти статус-кво в умовах, коли жодна сторона цього не бажає, на виконання урядової ухвали 13183 було утворено президентську цільову групу по статусу Пуерто-Ріко. Вона мала розробити критерії, які повністю відповідали б положенням міжнародного права відносно справжнього процесу самовизначення і деколонізації [9, с. 12].

У грудні 2005 р. Президентська цільова група з питання про статус Пуерто-Ріко опублікувала доповідь, в якій вона рекомендувала вирішити питання про статус Пуерто-Ріко у два етапи. По-перше, було запропоновано провести в 2006 р. «санкціонований на федеральному рівні плебісцит», щоб з'ясувати, чи бажають пуерторіканці, щоб Пуерто-Ріко «залишилося підконтрольним конгресу територією Сполучених Штатів, або щоб Пуерто-Ріко конституційним шляхом йшло до досягнення постійного статусу, відмінного від статусу території Сполучених Штатів». Цільова група також рекомендувала у випадку, якщо учасники плебісциту висловляться за зміну нинішнього статусу території, провести другий референдум, який дозволив би їм зробити вибір між статусом штату і незалежністю. Якщо б учасники плебісциту вирішили зберегти сталий статус території, Цільова група рекомендувала проводити плебісцити на періодичній основі з тим, щоб «конгрес завжди був інформований про сподівання людей» [8, с. 7].

Тим часом, на початку 2006 р. ідея скликання конституційної асамблеї отримала підтримку з боку обох партій в Сполучених Штатах. 16 лютого американські сенатори Едвард Кенеді від штату Массачусетс (Демократична партія), Роберт Менендес від штату Нью-Джерсі (Демократична партія), Трент Лотт від Міссісіпі (Республіканська партія) і Річард Бер від Північної Кароліни (Республіканська партія) внесли законопроект до Комітету з енергетичних і природних ресурсів, що володів юрисдикцією в питаннях, що стосувалися статусу Пуерто-Ріко. У цьому законопроекті містився заклик «визнати право Співдружності Пуерто-Ріко на скликання конституційної асамблеї, щоб народ Пуерто-Ріко міг здійснити своє право на самовизначення і визначити процедуру ухвалення відповідного рішення в конгресі [8, с. 7–8].

Після закінчення розгляду законопроекту Комітет мав намір ухвалити рішення про доцільність його передачі в сенат Сполучених Штатів. В той же час Президентська цільова група рекомендувала провести прямий референдум, щоб пуерторіканці могли вказати, якому з варіантів статусу вони віддають перевагу. З іншого боку, в новому законопроекті, внесеному на розгляд до Комітету з енергетичних і природних ресурсів, схвалили пропозицію про скликання конституційної асамблеї, яка дозволила б вивчити думки населення з цього питання. Разом з тим, з урахуванням спроб ухвалення подібних законопроектів, які часто застрягали в Комітеті, відносно перспективи ухвалення даного законопроекту зберігалася невизначеність. Крім того, рекомендації Цільової групи не були обов'язковими для виконання, і могли не отримати втілення у законодавчій практиці [8, с. 8].

Конгрес відновив дебати з питання про політичний статус Пуерто-Ріко в 2007 р. 7 лютого в Палаті представників був представлений на розгляд Законопроект про демократію в Пуерто-Ріко. У цьому Законопроекті, зокрема, наголошується: «Державна виборча комісія Пуерто-Ріко проведе плебісцит в Пуерто-Ріко в ході роботи Конгресу 111-го скликання, проте не пізніше 31 грудня 2009 р. У виборчих бюлетенях буде передбачена можливість вибору виборцями всього лише двох наступних варіантів: 1) Пуерто-Ріко буде і надалі зберігати існуючу форму територіального статусу, визначеного Конституцією, основними законами і політикою Сполучених Штатів; 2) Пуерто-Ріко продовжить рух до конституційно життєздатного постійного не територіального статусу [7, с. 8].

Як показала подальша історія, реалізація цього задуму мала статися не в 2009 р., а значно пізніше – вже за часів адміністрації Б. Обама.

Важко сказати наперед, чи не поповнить дане рішення колекцію своїх попередників, які так і залишилися на папері, без жодного шансу на практичне втілення. Але в одному можна бути впевненим: ув'язненні в наслідок боротьби за незалежність пуерторіканці та їх прибічники не складуть рук, і будуть в подальшому виборювати право пуерторіканського народу на самовизначення в рамках незалежної держави.

Список використаної літератури

1. **Резолюція 748** о прекращении передачи информации согласно статье 73e Устава о Пуэрто-Рико (A/RES/748(VIII)) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http:// www.un.org/russian/ga/8/docs/res8.htm](http://www.un.org/russian/ga/8/docs/res8.htm).
2. **Решение** Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 11 августа 1998 года (A/АС.109/2000/L.3). – 22 с.
3. **Резолюция 1541** Генеральной Ассамблеи ООН о Принципах, которыми государства-члены ООН должны руководствоваться при разрешении вопроса о том, обязаны ли они передавать информацию, предусмотренную статьей 73e Устава (A/RES/1541(XV)) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/ga/8/docs/res1541.htm>.

[//www.un.org/russian/peace/decolonization/garesol.htm](http://www.un.org/russian/peace/decolonization/garesol.htm). 4. **Декларація** о предоставлении независимости колониальным странам и народам (A/RES/1514(XV)) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/peace/decolonization/index.html>. 5. **Решение** Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 12 июля 2000 года (A/АС.109/2001/L.3). – 23 с. 6. **Решение** Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 12 июля 2000 года (A/АС.109/2001/L.3). – 23 с. 7. **Решение** Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 10 июня 2002 года (A/АС.109/2003/L.3). – 22 с. 8. **Решение** Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 13 июня 2005 года (A/АС.109/2006/L.3). – 17 с. 9. **Краткий** отчет о 6-м заседании Специального комитета по вопросу о ходе осуществления Декларации о предоставлении независимости колониальным странам и народам, состоявшемся в Центральных учреждениях, Нью-Йорк, 13 июня 2005 года (A/АС.109/2005/SR.6). – 13 с. 10. **Бермудес Г. М. С.** Политика США в Пуэрто-Рико и освободительная борьба пуэрториканского народа / Г. М. С. Бермудес. – М., 1990. – 236 с. 11. **Пояркова Н. Т.** Колониальная политика США в Пуэрто-Рико (проблемы "свободно присоединившегося государства") / Н. Т. Пояркова. – М., 1985. – 134 с. 12. **Foreign in a Domestic Sense: Puerto Rico, American Expansion, and the Constitution.** Durham: Duke University Press, 2001. – 425 p. 13. **Morris N.** Puerto Rico: Culture, Politics and Identity / N. Morris. – Westport, 1995. – 230 p. 14. **Duany J.** The Puerto Rican Nation on the Move: Identities on the Island and in the United States / J. Duany. – Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2002. – 154 p. 15. **Friedrich C. J.** Puerto Rico: middle road to freedom: Fuero fundamental / C. J. Friedrich. – N.Y., 1959. – 310 p. 16. **Samoiloff L. C.** Puerto Rico: The Case for Independence / L. C. Samoiloff. – N. Y., 1974. – 324 p. 17. **Monge J. T.** Puerto Rico: The Trials of the Oldest Colony in the World / J. T. Monge. – Yale : Univ. Press. – 1997. – 288 p. 18. **Грицьких І. В.** Проблема деколонізації Пуерто-Ріко наприкінці ХХ століття в світлі опублікованих документів ООН / І. В. Грицьких, Є. С. Шатрова // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. Соціально-політичні події сучасності: правові наслідки та філософське осмислення. Спеціальний випуск №2. У двох частинах. – Луганськ, 2010. – Частина 1. – С.74–91. 19. **Грицьких І. В.** Проблема деколонізації Пуерто-Ріко на початку ХХІ століття в світлі опублікованих документів ООН / І. В. Грицьких, Є. С. Шатрова // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ України імені Е. О. Дідоренка. Спеціальний випуск №7. – Луганськ, 2011. – С. 192–205.

Грицьких І. В. Пуерто-Ріко і проблема деколонізації: історія та сучасність (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)

В статті розкривається історія і актуальний стан довготривалого і суперечливого процесу деколонізації Пуерто-Ріко від прийняття в 1952 р.

пуерториканської Конституції до проведення чергового референдуму про визначення політичного статусу цієї території, який відбувся 2012 р. Дослідження ґрунтується на документах ООН, опублікованих на сайті офіційної документації цієї міжнародної організації. До уваги усіх, хто цікавиться всесвітньою історією та актуальними проблемами міжнародних відносин.

Ключові слова: Пуерто-Ріко, Сполучені Штати Америки, Організація Об'єднаних Націй, деколонізація, національне самовизначення.

Грицких И. В. Пуэрто-Рико и проблема деколонизации: история и современность (вторая половина XX – начало XXI ст.)

В статье раскрывается история и актуальное состояние длительного и противоречивого процесса деколонизации Пуэрто-Рико от принятия в 1952 г. пуэрториканской Конституции до проведения очередного референдума об определении политического статуса этой территории, состоявшемся в 2012 г. Исследование основывается на документах ООН, опубликованных на сайте официальной документации этой международной организации. Для всех, кто интересуется всемирной историей и актуальными проблемами международных отношений.

Ключевые слова: Пуэрто-Рико, Соединенные Штаты Америки, Организация Объединенных Наций, деколонизация, национальное самоопределение.

Grytskykh I. V. Puerto Rico and the Problem of Decolonization (second part of 20th – beginning of 21st century)

In the article author describes the history and actual status of Puerto-Rico decolonization process from 1952 (when Constitution of Puerto Rico was formally adopted on), to 2012 (in November 2012, a non-binding referendum resulted in fifty-four percent of respondents voting to reject the current status under the territorial clause of the U.S. Constitution). The research is based on the documents, published by the UN on its official site. The article is addressed to everybody, who takes an interest in the world history and actual problem of the international relations.

Keywords: Puerto-Rico, the United States of America, the United Nations, decolonization, self-determination of nations.

Стаття надійшла до редакції 9.11.2012 р.

Прийнято до друку 29.11.2012 р.

Рецензент – д. іст. н., проф. Бурьян М. С.